ISSN: 2181-4341, IMPACT FACTOR (RESEARCH BIB) – 9.145, SJIF – 5,431

Berdiqulova Mahbuba Erkinjon qizi

Guliston davlat pedagogika instituti

o‘qituvchisi

Sirdaryo viloyat Guliston shahar

Karimova Madina Oybek qizi

Texnologik ta'lim yo'nalishi talabasi

karimova.madina.071124@gmail.com

+998944410924

IJTIMOIY TARMOQLARNING MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARGA TA’SIRI.

Annotatsiya: Ushbu maqola maktabgacha yoshdagi bolalarga ijtimoiy tarmoqlarning ta’sirini o‘rganishga bag‘ishlangan. Maqolada ijtimoiy tarmoqlar orqali bolalarning bilim, nutq, ijodiy fikrlash va ijtimoiy ko‘nikmalarini rivojlantirish imkoniyatlari, shuningdek, ekran oldida ortiqcha vaqt o‘tkazishning salbiy oqibatlari muhokama qilinadi. Ota-ona va pedagoglarning nazorat roli, yoshga mos kontent tanlash va real faoliyatlarga jalb qilishning ahamiyati ta’kidlanadi. Tadqiqotlar va misollar asosida bolalar uchun ijtimoiy tarmoqlarni foydali va xavfsiz tarzda ishlatishning samarali usullari keltiriladi.

Kalit so‘zlar: ijtimoiy tarmoqlar, maktabgacha yosh, bolalarning rivojlanishi, nutq va til qobiliyati, ijtimoiy ko‘nikmalar, ekran va vaqt nazorati, ota-ona nazorati, ta’limiy kontent, kreativ fikrlash.

Аннотация: В статье рассматривается влияние социальных сетей на дошкольников. Обсуждается, как социальные сети могут влиять на знания, речь, творческое мышление и социальные навыки детей. Также отмечаются негативные последствия чрезмерного времени перед экраном, такие как усталость, нарушение сна и снижение внимания. Подчеркивается роль родителей и педагогов в контроле контента, выборе материалов по возрасту и вовлечении детей в реальные виды деятельности. Приведены исследования и примеры, показывающие эффективные способы безопасного и полезного использования социальных сетей для детей младшего возраста.

Ключевые слова: социальные сети, дошкольники, развитие ребенка, речь и языковые навыки, социальные навыки, контроль экранного времени, родительский контроль, образовательный контент, творческое мышление.

Abstract: This article explores the impact of social networks on preschool children. It discusses how social media can influence children’s knowledge, speech, creative thinking, and social skills. The article also highlights the negative effects of excessive screen time, such as fatigue, sleep disruption, and decreased attention. The role of parents and educators in monitoring content, selecting age-appropriate material, and engaging children in real-life activities is

emphasized. Research and examples are provided to demonstrate effective ways to use social networks safely and beneficially for young children.

Keywords: social networks, preschool children, child development, speech and language skills, social skills, screen time management, parental supervision, educational content, creative thinking.

Kirish

Bugungi kunda ijtimoiy tarmoqlar hayotimizning ajralmas qismiga aylangan. Mobil telefonlar, planshetlar va kompyuterlar orqali bolalar internet bilan erta yoshdan tanishadi. Maktabgacha yoshdagi bolalar ong va xulqini shakllantiradigan davrda bo‘lgani uchun, ularning texnologiya bilan muloqoti va onlayn kontentdan foydalanishi katta ahamiyatga ega. Ijtimoiy tarmoqlar bu yoshda bolaning diqqat, nutq, hissiy reaktsiya va ijtimoiy ko‘nikmalariga ta’sir qilishi mumkinligi sababli, bu mavzu bugungi jamiyatda juda dolzarb hisoblanadi.

Ijtimoiy tarmoqlar bilan tanishuv.

Ijtimoiy tarmoqlar – bu internet orqali ishlaydigan onlayn platformalar yoki xizmatlar bo‘lib, odamlar o‘zaro aloqa qilish, axborot almashish, kontent yaratish va tarqatish, shuningdek jamoaviy faoliyatlarda ishtirok etish imkoniyatiga ega bo‘ladi.

Bolalar ko‘pincha YouTube, TikTok va Instagram kabi platformalarni ko‘rishga moyildir. Bu platformalardagi dinamik videolar, yorqin ranglar va tez ritm bolaning e’tiborini tez tortadi. Bolalar hali tanqidiy fikrlashni to‘liq rivojlantirmaganligi uchun ular ko‘rilayotgan kontentni to‘liq tahlil qila olmaydi. Shuning uchun bu kontent turli ta’sirlarni keltirib chiqarishi mumkin — ba’zan ijobiy, ba’zan salbiy.

Ijtimoiy tarmoqlarning ijobiy ta’sirlari:

Ijtimoiy tarmoqlarda mavjud bo‘lgan to‘g‘ri yo‘naltirilgan kontent bolaning rivojlanishiga yordam beradi:

1) Bilim va nutqni rivojlantirish

Multimedia kontent — videolar, qo‘shiqlar, ranglar va shakllar — bolaning nutq va bilim qobiliyatini mustahkamlaydi. Masalan, ranglar, hayvonlar, sonlar va harflar haqida videolar bolaning lug‘at boyligini oshiradi.

2) Kreativ fikrlash va ijod

Ba’zi videolar bolalarni qo‘shimcha ijodiy faoliyatlarga undaydi — qo‘l mehnati, jarayonli o‘yinlar, musiqali harakatlar. Bular bolalarning tasavvur qobiliyatini yaxshilaydi.

3) Interaktiv o‘yinlar va muomala

Ba’zi bir interaktiv videolar bolaga sotsial (ijtimoiy) ko‘nikmalarni o‘rgatadi, ya’ni boshqalar bilan hamkorlik qilish, bo‘lishish va birgalikda o‘yin o‘ynash tajribasini oshiradi.

Ijtimoiy tarmoqlarning salbiy ta’sirlari:

Shu bilan birga ijtimoiy tarmoqlar bolalarga zararli ta’sirlar ham berishi mumkin:

1) Sog‘liqqa zarar

Uzoq vaqt ekran oldida vaqt o‘tkazish ko‘z charchashi, bosh og‘rig‘i va uyqu buzilishiga olib kelishi mumkin. Ko‘plab mutaxassislar maktabgacha yoshdagi bolalar uchun kuniga ekran vaqtini 30–60 daqiqadan oshirmaslikni tavsiya etadi.

2) Psixologik ta’sir

Mos bo‘lmagan kontent, shovqinli yoki agressiv videolar bolalarda qo‘rqinch, stress yoki bezovtalikka olib kelishi mumkin. Ba’zan bu bolalarda shaxsiy hissiyotlarni tushunishda qiyinchilik tug‘diradi.

3) Ijtimoiy rivojlanishning sekinlashishi

Ekran oldida uzoq vaqt o‘tkazish bolani real hayotda do‘stlar bilan muloqot, jamoaviy o‘yinlar va oddiy ijtimoiy vaziyatlarda qatnashish imkoniyatidan mahrum qiladi. Bu esa ijtimoiy ko‘nikmalarni sekinlashtiradi.

Ota-onalar nega farzandlariga telefon berishadi?

Ota-onalar farzandlariga telefon berishining asosiy sababi, ularning xavfsizligi va aloqa osonligini ta’minlashdir. Bolalar maktabga yoki do‘stlari bilan tashqariga chiqanda, ota-onalar ularga telefon orqali tezda bog‘lanish imkonini oladi. Shuningdek, ba’zan ota-onalar telefonni ta’limiy ilovalar yoki videolar uchun ham berishadi, bu orqali bola ranglar, harflar, sonlarni o‘rganishi mumkin. Shu bilan birga, ba’zan telefon bolani tinchlantirish, qisqa muddat ko‘ngil ochish uchun ham ishlatiladi. Biroq, har doim ekran vaqtini cheklash, yoshga mos kontentni tanlash va bolaning real hayotdagi faoliyatlariga e’tibor berish zarur. Shunday qilib, telefon xavfsiz va foydali vosita sifatida ota-onalarga yordam beradi, lekin uning haddan tashqari ishlatilishidan ehtiyot bo‘lish kerak.

Ota-ona va tarbiyachilar roli.

Ota-ona va tarbiyachilar bolalarning ijtimoiy tarmoqlar bilan muloqotini nazorat qilishda muhim rol o‘ynaydi. Ularning to‘g‘ri yo‘naltirilishi bolalarning salomatligi va rivojlanishiga ijobiy ta’sir ko‘rsatadi.

1) Ekran vaqtini nazorat qilish

Bolalar uchun kunlik ekran vaqtini belgilash zarur — masalan, 30 dan 60 daqiqagacha. Bu vaqt ichida faqat foydali, ta’limiy kontentga e’tibor qaratish lozim.

2) Xavfsiz kontent tanlash

Faol nazorat ostida va yoshga mos kontentni tanlash juda muhim. Bu bolaga bilim beruvchi va ularga mos bo‘lgan xizmatlar bo‘lishi kerak.

3) Ota-ona va bola birga vaqt o‘tkazishi

ISSN: 2181-4341, IMPACT FACTOR (RESEARCH BIB) – 9.145, SJIF – 5,431

Agar bola kontentni ota-ona bilan birga ko‘rsa, ularni kontent haqida suhbatga jalb qilish va savollar orqali fikrlarini o‘rganish mumkin. Bu esa tanqidiy fikrlash va tahlil qobiliyatini oshiradi.

4) Real hayot faoliyatlariga jalb qilish

Sport, qo‘l mehnati, chizish, tabiat bilan bog‘liq o‘yinlar bolaning rivojlanishiga jismoniy va ijtimoiy jihatdan yordam beradi. Bu bolani texnologiyadan ko‘ra ko‘proq real muhitda faol bo‘lishga undaydi.

Tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, 3–6 yoshdagi bolalar kuniga 2 soatdan ortiq ekran oldida vaqt o‘tkazganda, ularning diqqat qobiliyati va uyqu sifati pasayadi.

Rivojlantiruvchi videolar bolalarda nutq va til qobiliyatini oshiradi, ammo bu faqat ota-ona nazorati ostida amalga oshsa samarali bo‘ladi.

Xulosa

Ijtimoiy tarmoqlar — bu bolalar uchun nafaqat zararli, balki to‘g‘ri va nazorat ostida foydali manba bo‘lishi ham mumkin. Asosiy vazifa — ijtimoiy tarmoqlarni yoshga mos, xavfsiz va ta’limiy kontent bilan muvozanatli tarzda qo‘llashdir. Ota-ona, pedagoglar va tarbiyachilar bolani to‘g‘ri yo‘naltirib, kontentni muhokama qilsa, bu bolalarning bilim, nutq, ijtimoiy va ijodiy rivojlanishiga yordam beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Асмолов А.Г. Психология личности. – Москва: Академический проект, 2020.
2. Божович Л.И. Личность и её формирование в детском возрасте. – Москва: Педагогика, 2019.
3. Выготский Л.С. Психология развития подростка. – Москва: Смысл, 2018.
4. Karimova V.M. Yosh psixologiyasi. – Toshkent: O‘qituvchi, 2020.
5. Кон И.С. Психология ранней юности. – Москва: Просвещение, 2019.
6. Леонтьев А.Н. Деятельность. Сознание. Личность. – Москва: Академия, 2017.
7. Qodirov A. Yoshlar va huquqiy tarbiya. – Toshkent: O‘zbekiston, 2020.
8. Rasulova M. O‘smirlik davri psixologiyasi. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2021.
9. Yo‘ldoshev J., & Usmonov, B. Huquqiy madaniyat asoslari. – Toshkent: Adolat, 2017.
10. G‘oziyev E. Umumiy psixologiya. – Toshkent: Fan, 2019.